

HIND 5 SENTI

Õpilasteleht

NR. 13

16. JAANUAR 1935

III AASTAK.



TANTSUKARU AJAB TIRITAMMI.

Kas tunded maad...

Et Soomet nimetatakse „tuhandejärve maaks“, teab juba iga koolilaps, aga et ka Eestis on 1616 järve (Peipsi kaasa arvamata), teavad küll ainult vähesed. Need järved ei ole sugugi ühtlaselt jaotatud üle kogu riigi. Üksikute maakondade järgi on järvede arv järgmine: Võrumaa 328, Saaremaa 221, Virumaa 206, Tartumaa 204, Harjumaa 162, Valgamaa 105, Läänemaa 98, Setumaa 87, Järvamaa 94, Viljandimaa 74, Pärnumaa 46. Seega on siis Eesti järvede maa — Võrumaa; Järvamaa, vaatamata oma nimele, on järvede poolest vaene. Kuid Eesti järved on väikesed: ainult 6 järve võtavad enda alla iga-

üks üle 5 km² ja ainult 50 järve pindala ületab 1 km²; teised on palju väiksemad. Ka sügavaimad järved on Võrumaal: Rõuge Suurjärv kuni 40 m, Kasaritsa Verijärv kuni 20 m. (Võrtsjärve sügavus aga ei ulatu 10 m-ni, Peipsi sügavaim koht Mehikoorma all on 17,6 m).

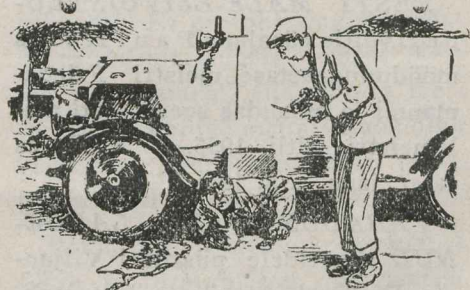
Ankeet „Õpilastele“ lugejaille

Lugejaskond avaldab oma soove

Järgmises „Õpilastelehes“ (nr. 14) korraldatakse kõigi „Õpilastelehe“ lugejate keskel ankeet, mille eesmärgiks on teada saada laialdase lugejaskonna südamesoove lehe sisu kohta. Ankeedi küsimuste sari keerleb seepärast päämiselt kahe olulise küsimuse ümber: 1)

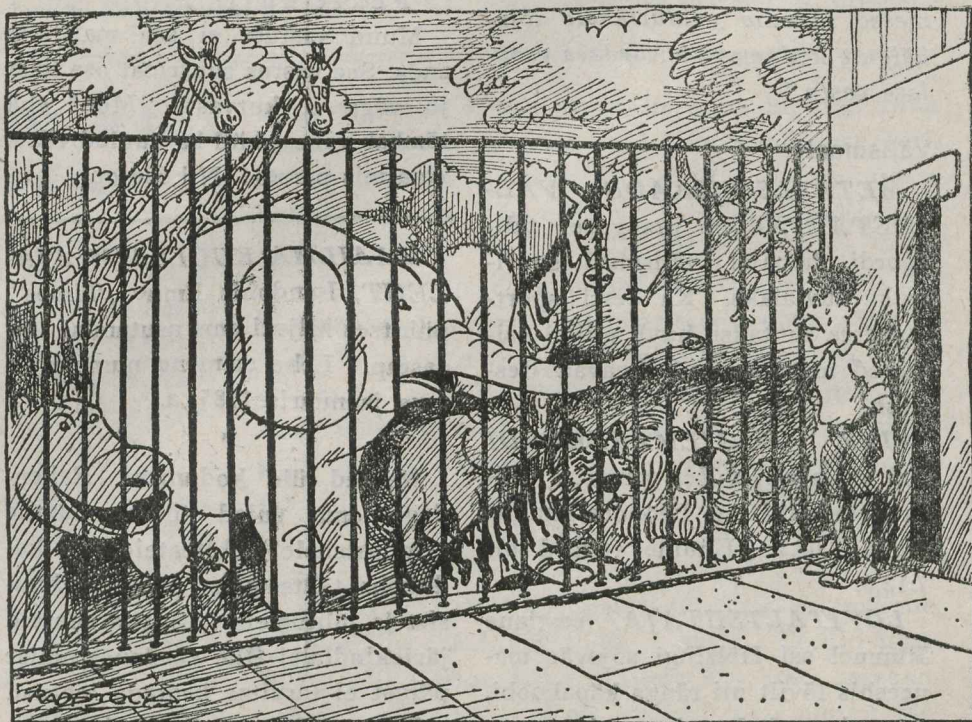
mida näeksin meeleldi „Õpilastelehes“, ja 2) milline kirjutus seniilmunud numbreis meeldis mulle kõige enam?

Mõelge juba varakult neile küsimusile. Vahetage nende küsimuste üle mõtteid oma kaasõpilastega ja sõpradega.



ABIVALMIS REISIJA: Kallasin praegu ühe tubli lonksu mäaret silindrisse.

AUTOJUHT: Või silindrisse! Minu kõrva kallasite.



LOOMAPÜÜDJA KOLLITUSRUUM.

Kõik nad sõitlevad ja pilkavad ja parastavad teda, süüdistades oma vabaduse röövimises ja nõuavad seletust.

NÄDALA- UUDISEID

EESTI TALIMÄNGUD peetakse 2. ja 3. veebr. s. a. Nõmmel. Need mängud töötavad kujuneda spordirahvale suuriks pidupäeviks.

JÄÄPALLI MAAVÕISTLUS Soomega peetakse 20. jaan. Tallinnas. Seni on Eesti pidanud Soomega 6 jääpalli maavõistlust, kaotades kõik.

LASTE- JA NOORSOOTEATRi ühing on praegu Tallinnas loomisel, kel on kavatsus asutada eriline teater noorpõlvele. Teatri juhiks kutsutavat kuuldavasti tuntud teatritegelane Paul Sepp.

EESTI MALE-ESIVÕISTLUSEL võitis pärnlane Paul Keres möödunud aastase meistri Friedemann'i ja omandas seega eesti malemeistri tiitli 1935. a. P. Keres sai 7. jaan. s. a. 19-a.

VABADUSSÕJAS LANGENUD skautidele püstitati Viljandis Uuelossi seinale mälestustahvel. Avamine toimus kolmekuningapäeval kaitsev. ülemjuhataja kindr. J. Laidoner'i poolt.

Mälestustahvli tekst on: „Sellest majast väljusid 3. jaan. 1919. a. esimesed skaudid võidurikkale sõjakäigule kodumaad ähvardava vaenlase vastu.“

Välismaalt.

METALLSUUSKADE VALMISTAMINE on praegusel talispordi hooajal välismaal suurimaks huvialaks. Ka eesti sportlasperes tuntakse huvi, millal esimesed metallsuusad jõuavad Eestisse.

UUE MAAILMAREKORDI 500 m vabaujumises püstitas hiljuti ameeriklanna Leonore Knight ajaga 7.08,2. Endine rekord oli 7.12,0.

LÖVITALTSUTAJA, eestlane Rimmel sai Helsingi sõjaväe maneeshis lõvilt nii ranga kähvahoobi, et suri saadud raskete vigastuste tõttu haiglas.

Kas me peame õppima?

Milleks seda?

I

Kas me peame õppima? Nii küsite mult, „Õpilastele“ rohkearvulised sõbrad. Istute oma raamatute taga tänasel pakasel südatalve õhtul. Olete juba väsinud. Pikk tööpäev on seljataga. Aga veel ei ole kõik valmis. On ehk veel mõni ülesanne, mis ei taha välja tulla; mõni salmik, mis ei taha pähe jääda. Siis tõstate pää raamatult ja õhkate: „Kas me peame õppima?“ Küllap te vahest nii küsite kõik, olge te siis praegusel hilisõhtusel tunnil kus tahes, kas Naura külakeses Petserimaal, Tallinna või Tartu uhkeimas kivimajas, Kõpu algkooli internaadis Hiiumaal, või kuski mujal. Vahest tuleb teil säärane küsimus huultele, olge te siis hääd õpilased või halvad. Ja mina istun siin oma rohelise lambi juures ja kuulen teie kõigi küsimust, olgugi, et meil võeti maha kõik antennid ja valjuhääldajad. Kuulen seda samuti teie vana sõbra tundelise närvi-kava-aparaadiga.

Kas me peame õppima? küsite.

Peate küll!

Muud vastust ei saa ma teile anda. See vastus suuremat osa teist ju väga ei kurvasta. Mõni ehk tõmbab vahest küll ka huuled viltu. Aga mis parata! Nii see on.

MAAILMA KUULSAIM AJALEHT, Londonis ilmuv „Times“, pühitses hiljuti oma asutamise 150. aastap. Lehe esimene number ilmus jaanuaris 1785. a.

*

Noored üle kodumaa! Raken-dage oma suled tööle! Saatke „Õpilastele“ lühiteateid oma kodukoha tähtsamaist päevasündmunist ja juhtumeist! Saatke teateid järjekindlalt! Ühe ebaõnnestumise pärast ei tarvitse kaotada lootust.

Tahet, püsivust ja jõudu noortele reporter-kirjasaatjatele!

Ja kui te nüüd küsite:

Milleks on seda õppimist siis vaja? Seda aastate kaupa istumist koolis ja kodus? Milleks seda?

Et saada targaks! vastavad ehk mõned teie endi hulgast.

Ja mina naeran selle päale siin oma rohelise lambi juures.

Kui juba õppida natuke, siis otsekohe selleks, et päris — „targaks“ saada!

Siis võiks vastandina oletada, et kui keegi just „targaks“ saada ei taha, ei tarvitse ta üldse õppida.

Ei, mu sõbrad. Tarku inimesi on maailmas siiski võrdlemisi vähe. Tark — see on kõrgeim liigitus vaimliselt arenenute hulgas.

Aga õppima peavad ju kõik. Vähimgi vähemate vendade hulgas, kes ei sea endale kuigi kõrget sihti ja tahab leppida vaid õige piskuga, temagi peab õppima väga palju, et sellegi eluga tulla toime.

Olete ehk vahest tähele pannud mõne oma väikese venna või õe arenemist sest momendist, kui ta teile mähkmeis tuuakse näha esimest korda ega oska veel silmigi seada vaatamiseks, rääkimata sellest, et käekesega midagi haarata. Kui palju ta peab õppima juba esimesel eluaastal! Kui palju ta õpib hiljemgi juure ja seda juba palju ennem, kui ta ise hakkab aru saama, mis tähendab „õppima“. Kui me oma teada „hakkame õppima“, oleme juba väga palju õppinud, võib-olla 50% sellest, mis me pärast elus üldse juure õpime. Nii õpitakse siis kaunis palju hoopis tahtmata, päris ebateadlikult.

Ahah! ütlete nüüd. Sellest teame meiegi mõnda jutustada. Meil kõigil on ju teada, et kogu loodus areneb ja õpib. Iga noor loom teeb läbi teatava kooli. Niiviisi järje päale saades teate mulle jutustada, kuidas kassiema õpetab oma poegi valmistades neid elule; kuidas lin-

nuema õpetab oma järeltulejaid lendama jne. Ei tea me päris selgesti, kui suur tahe on poegadel õppida; aga et emadel on indu neid õpetada, seda näeme selgesti. See on loomusund, mille loodus annud kaasa vanemale põlvele. Ta püüab nooremalt eluvõitluseks ette valmistada, et nende tõug ei jääks alla selles, et ta elaks edasi.

Ega siis nii päris ime olegi, et noor inimpeab õppima vanemalt ja seda mitte ainult loomusunnil üsna varases eas, vaid ka hiljem teadlikult, enda arusaamise ja tahtega. Kultuurilmas on elu hoopis kujutlematu ilma teadliku õppimiseta. Meid ümbritsev elu nõuab kõikjal inimesi, kes on palju õppinud, kes õppimata kuidagi ei tuleks toime oma ülesannetega. Küllap siis meilegi kõigile avanevad seda laiemad tegutsemisevõimalused mida rohkem me õpime.

Muidugi teeb õppimine targemaks. — Mida targem on inimene, seda rohkem jällegi tahab ta õppida.

Ja vana mõttetark Sokrates ütles: „ma tean, et ma midagi ei tea.“

Mida rohkem inimene õpib, seda kaugemale ulatub ta vaatama ja nägema, kui palju oleks veel õppida. Õppimisejanu kasvab järjest. Õppimine muutub eluliseks vajaduseks, milleta on kujutlematu olemasolu.

„Inimene õpib, seni kui ta elab“, nii ütleb vanasõna.

See lause annab aga ennast käämata ka teisiti ja ütelda:

„Inimene elab seni kui ta õpib.“ Füüsiliselt on ju, muidugi, mõeldav edasielamine ka õppimata. Aga hingeliselt tundub meile surnuna inimene, kes enam ei taha edasi püüda, enam ei otsi midagi uut, enam ei õpi.

Nii siis — õppimine on elu ise.

Katsusin teid viia tasakesi tee otsale, kust kaudu jõuate selgusele, kas peate õppima ja milleks peate õppima. Küllap te ise lähete järelemõtlemise kaudu ikka edasi seda teed. Ning õppimine muutub teile aja jooksul mitte ainult kergemaks, vaid ihaldatavaks elutarbeks.

A. Oengo-Johanson.

Kuu tuukse Maakera lähedale.

Muidugi ainult hiigelpikksilma abil, Praegu ehitatakse Ameerikas pikksilma, mis oma suuruselt ületab kõik senised teleskoobid. Selle objektiiv valmistatakse 20 tonni raskest klaasimürakast. Niisuguse klaasi valamine on päälle mitme ebaõnnestumise korda läinud. Nüüd kulub umbes pool aastat, enne kui see klaas jahtub. Siis algab klaasi lihvimine, milleks kulub 3 aastat. Alles 1939. a. loodetakse see miljoni „silmaõuline“ pikksilm üles seada tähetorni Kalifornia kõrgeimal mäel. Selle

le pikksilma läbi vaadates võib Kuud niisama üksikasjalikult näha, nagu seiksaks ta kõigest 35 km kaugusel. Mida siis Kuu pinnal võib veelgi märgata, päälle tuttavate mägede, kraaterite, merede, on raske kujutella. Ka Marsi ja teiste planeetide saladusi lahendaks see hiigelsilm suurepäraselt. Ja kui palju uusi tähti võiks temaga avastada!

KÜSIMUSI: Miks ehitatakse suurimaid tähetorne kõrgetele mägedele? Kas saab selle hiigelpikksilmaga tervet Kuud korraga näha?

VASTUS küsimusele „Õpilaslehes“ nr. 9/10: Kas külmub kala täiesti jääks, kui ta uuesti võib elustuda? Kuidas looduses veelgi võib tekkida varjusurm?

Kui külmunud kala (või teine olevus) uuesti elustub, siis ei ole tema elavate rakkude alglima (protoplasma) veel jäätunud. Kui külmub protoplasma, siis on surm paratamatu. Et protoplasma võib madalas temperatuuris endast vett „välja pigistada“, siis võib ta lähikülmumata eluvõimet säilitada õige madalais temperatuurides (näit. puupungad).

Varjusurm (õigemini: varjuelú) tekib ka protoplasma kuivamisest näit. seemnetes, eostes. Ka üksikud alamad loomad suudavad elustuda pärast pikemaajalist viibimist kuivanud olekus (näiteks veelombi elanikud selle ärakuivamisel). Vastuse saatnud S. Koppel.

Vandismäe Endu kiri nime eestindamisest.

Meie koolis on nüüd nime eestindamine ning muutmine pävakorral, muud juttu enam ei olegi. Peagu pooltel poistel meie koolis on võõrapärased nimed ja need tulevad kõik muutmisele. Nüüd muud juttu enam ei olegi kui: „Ütle mulle üks ilus eestipärane perekonnanimi, saad viis senti ja ühe matemaatika ülesande lahenduse.“

Mõned on oma nimed juba muutnudki. Esimene, kes oma nime muutis meie klassis, olin mina. Teie vist ei teagi kõik, et minu päris perekonnanimi oli siinamaani Wannenberg, nii oli valla- ja kirikukirjas. Vandismäe on meie talu nimi, selle järgi meid hüütakse kodus ja mind ka koolis, selle nime all olen kirjutanud teile ka kõik kirjad juba sest ajast päälle, kui olin alles vallatu poisipõngerjas. Seda Wannenbergi

kuulsime kodus harva, keegi ei ütelnud minu isast: Wannenbergi Jüri, vaid ikka Vandismäe Jüri, või ka lihtsalt Vandismäe. Kui isa läks kuhugi meeste hulka, siis hüüti juba eemalt: „Näe, Vandismäe tuleb ka!“

Kui see nime muutmise asi käsile võeti, siis ütlesin isale: „Nüüd eestindame oma nime, viskame saksa Wannenbergi nürka ja võtame eesti Vandismäe asemele.“ Isa oli asjaga päri, andis kirjad sisse, nüüd on meil ilus eestipärane nimi käes, mille päälle paljudki kadedad. Mitmed meie klassi poisid tahtsid sama nime endale võtta, aga kus sa saad — isa oli lasknud nime kaitse alla võtta, teised seda nime ei saa.

Vellami Riksil on perekonnanimi eestipärane, aga eesnime tahab võtta uue — Riho. Teedlo Ilmaril on kõik korras, kahtleb siiski, kas tema perekonnanimi — Teedlo — ei ole kuidagi saksa nimest väänatud. Kui selle kohta selgusele jõuab, et on saksa

MAAILMA SUURLINNU II NEW YORK

Ameerika hiigellinn on New York. Ta mahutab endasse 7 milj. elanikku. Kui kaasa arvata ka New Yorki eeslinnad, siis ei jää ta Londonist maha. New Yorki elanikest on kolmandik välismaalasi. Need elavad rahvuste järgi vastavalt linnaosades, nii et New York nagu koosneks üksikuist linnadest. Suurim on juudilinn 516.000 elanikuga, inglise ja itaalia linnaosas elab kummaski 350.000 inimest. Ka neegrilinnaosa ei ole väike: sääl elab rohkem inimesi kui Tallinnas — 150.000 hinge. Mida kõige rohkem imetellakse New Yorkis — see on ärilinnaosa „pilvelõhkujad“. Nende katuste (õigemini tornide) tipud tõusevad 320 meetri kõrgusele ja üksikute majakordade arv ületab 80. Oma rekordituhinas ameeriklased püstitavad järjest kõrgemaid ehitisi ja pole vast paljas luule ennustus, et mõnekümne aasta pärast tõepoolest jõutaksegi pilvedeni. Teine ime New Yorkis on arvamatu autode hulk: nende arv tõuseb 200.000-le! Autoõnne-



tusi on siin loomulikult veelgi rohkem kui Londonis: auto alla jääjate arv tõuseb saja tuhandeni aastas. Teiste sõnadega, iga teine auto keskmiselt kord aastas sõidab inimesele päale. Haruldaset elav

liiklemine New Yorkis tuleb sellest, et see linn on maailma suurim ja tähtsaim kaubanduslik keskus. See, mida räägitakse harilikult ameerika ärivaimust ja ärielust, käib kõigepäält New Yorki kohta.

nimest väänatud, siis annab isale nõu, et võtaks ka talu nime — Ojakalda.

See nimede muutmine läheb meie koolis hõlpsasti. Paljude isad on juba meie mõeldud nimed omaks võtnud ja ametlikult palved sisse andnud. Ühe neljanda klassi poisil nimi oli Grosstal, meie mõtlesime poisile eestikeelseks nimeks Ojaver. Poiss viis nime koju, isa oli nõus ja laskis muuta. Nüüd on kogu see Grosstalide pesakond — ja neid on palju — Ojavered.

Nüüd meie muud ei tee, kui otsime aga ilusaid eestipäraseid nimesid, mõnel poisil on neid juba mitu tükki, peab veel aru, missugust võtta. Kui see käes, siis muudkui isa juure ja palved lahti — muudame nime! Nii on nimede muutmine käsil praegu Siimensonil, võtab uueks nimeks Siimoja; Landbergil — võtab uueks nimeks Luhavälja; väike Rosenbach võtab uueks nimeks Jõgis.

Paljudel ei ole isad veel nimede muutmisega nõus, kuid meie sellest ei hooli — omavahel hüüame ikka üksteist uute eestipärase nimedega, ja need on meile juba nii külge jäänud, et vanad kipuvad ununema. Kui poisid täisealiseks saavad — nii kinnitavad kõik, — on esimene asi: saksa nimi maha ja eesti nimi asemele.

On meil üks poiss, kellel on juba vanast ajast

ilus eestipärane nimi Soonsein. Ta on sellele väga uhke ja arvab, et see põlvneb muistsest iseseisvuse ajast, kui omastava käände lõpul oli n. Seesama Soonsein on väga leidlik uusi nimesid välja mõtlema, tema käes on see päris tühine asi. Anna aga õhtul tellimine sisse, hommikuks saad pika rea nimesid, ole aga mees ja vali. Meie kahtleme, kas ta kõik need nimed ise välja mõtleb, võib-olla võtab mõnest vanast raamatust, sest mõned nimed on samasugused vanad — n omastava käände lõpul, — nagu tal endalgi, näit. Maanselja.

Ennemalt andis Soonsein nimesid muidu, aga nüüd peab maksma. Vanapäraseid nimesid nagu tal endalgi, mis võivad tagasi ulatuda muistse iseseisvuse ajani ja mis võisid olla endiste vanemate nimed, nagu Soonselja, Kahruoja, Maanselja jne., — maksavad viisteist senti, aga teised — kümme. Ste- ja stolpulisid nimesid nagu Vahiste, Ihaste, Vellesto jne. võib saada viie sendiga.

Olgu kuidas on, aga meie koolis on varsti kõigil eestipäraseid perekonnanimesid, kõik mannid ja bergid ja bachid on kadunud kus see ja teine. Oled eesti mees, olgu sul ka eesti nimi.

Nüüd jään Teie tulisem nimede eestindamise pooldaja

Enn Vandismäe.

LÄBIKUKKUNUD FILMIPRINTS

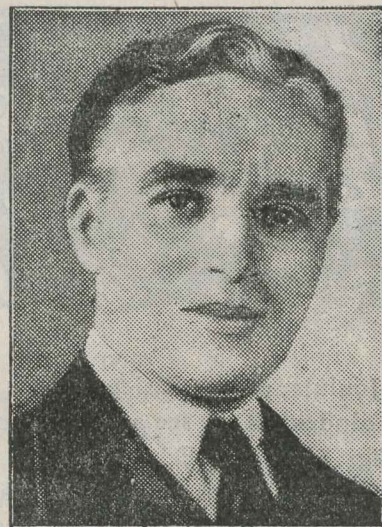
Chaplin
ei ole
Chaplin

Ameerika filmilinnas Hollywoodis, mis on paradiis 500 kuulsale näitlejale ja põrgu 50.000 veelmitte-kuulsale, kes oodates, püüdes, lootes ja meelt heites end läbi püüavad suruda, võib maskipidudel tihti näha noid saatuse-tuhkatriinuseid esinemas kadestavate saatuselemmikute maskides. Nii võib mõnes ballisaalis vahel kohata korraga 30 Rudolf Valentinos, 40 Greta Garbot ja kümneid-kümneid teisi maske. Seda nähtust on ameerikalikud pidukorraldajad otsemaid kasutama rutanud — peagi tekkisid poodiumidele žüriid, kes suure põhjalikkuse ja erapooletusega kõikide Lilian Gishide ja Harold Lloydide hulgast välja noppima ja auhindadega premeerima asusid

raseeritud huulele, torkas jalad saabaste hiiglalootsikusse, haaras roogse kepikese — nii ta läks, lõbus filmiprints, omaenese peegelpilt, istus oma autosse ja sõitis maskipidule. Ta tahtis rõõmustada saatusehüljatuid, tahtis avaldada neile oma poolehoidu, kuid — teda ei tuntud ära.

„Sääl on veel üks Chaplin,“ kuulis ta kedagi hõikavat. Ja samal hetkel nägi ta poodiumi ees parkeetil iseennast, kuid mitte üksikult, vaid kolmekümnekordselt; nägi kolmekümmend sügavasti võõrast, kuid temaga ometi põhjalikult sarnast kuju. Nägi kolmekümmend Chaplinit kepikest vuhveldavat, kolmekümmend Chaplinit saapalootsikutega läbi saali aerutavat, kolmekümmend Chaplinit kätt tervituseks kõvakübara juure vibutavat.

See ei väldanud kaua. Teda ei pandud just kuigipalju tähele. Sõbraliku hoolimatusega tõugati ta teiste ringi. Ja kuna need inustunult ja teineteist kadestades meeleheitliku püüdlikkusega kübara ja kepikese keerutasid, tema



Ja nii kujutab teda ta passiraamat.

aga tummalt ja kohmetult nende keskel seisis, siis on peagu endastmõistetav, et žürii mitte temale esimest auhinda ei määranud parima Chaplini-maski eest, vaid kellelegi noormehele, kes temale oma vaimulaadi poolest vahest võõram oli kui ükski teine koosolijaist.

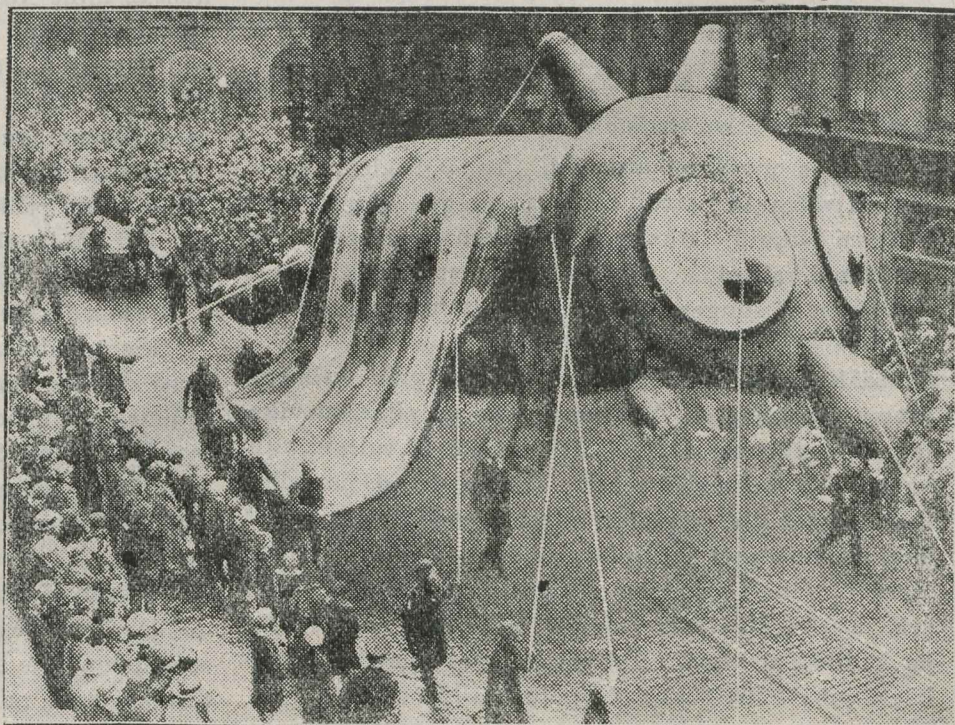
Chaplinile määrati 9. auhind. Aga tema, oma olemuselt õrnatundeline ja raskemeelsusse kalduv inimene, ei jäänud ootama auhindade väljajagamist. Nägu ülestõtetud palitukrae vahele surutud, oma suure auto nurka vajununa — nii sõitis ta koju, kurb ja mõtisklev filmiprints.



Chaplin karikatuuris.

kõige õnnestunumaid, eeskujudega kõige enam sarnanevaid maske. Ja nii juhtus kord ühel säärasel peol allkirjeldatav lugu.

Kuulus koomik Chaplin, kes oma olemuselt õrnatundeline ja raskemeelsusse kalduv inimene, nägi kord ühe säärase maskipeo plakati uulitsatulbale kleebitavat. Kuigi ta seda nii mitmedki korrad varemalt oli näinud, ometi tekitas see olukord temas suure nukruse. Tal meenusid ajad, kus ta ise veel tegelikult nende 50.000 hulka kuulus (omas südames kuulus ta sinna veel praegugi), ja ta tahtis minna nende seltsi. Ta pani jalga laiad raskemeelsuse-püksid, selga kitsukese kulunud kuue, pähe tillukese kõvakübara; kleepis vurrututikese



„LENDAV HOLLANDLANE“ AMEERIKA JÕULUTURUL. Selline imekommet ujus vaimustatud rahvahulkade saatel läbi Bostoni tänavate.



Jõululaupäev. Kui palju see sõna kõneleb harilikel oludes! Kuid see aasta kõik oli teisiti. Meie kaitseväge taandub. Edu tiivustab vaenlast. Ja samm-sammult päälinnale lähenevate väeühikute enesetunne sel tähendusrikkal päeval ei saa olla kuigi häa. Soomusrongid siiski jonnakalt hoiavad käes oma seisukohti ja taanduvad alles seljatagant ümberhaarangute kartusel.

Külm. Tuiskab. Juba hommikust pääle. Soomusrongid peatuvad Tapal. Vaheti kihutavad siit aga Rakvere ja Tartu poole ja jõuavad siis jälle tagasi oma lähtepunkti. Punased nagu aimavad meie jõululaupäeva härdusmeeleolu ja nagu selle kiuste juba varahommikul kella 3 paiku nende patarei tulistab Tapat...

Elanikud magavad. Või ei maga nad? Nende külje all, ei, nende südames ju käib sõda... Väljas rak-satavad granaadiplahvatused — tervitades jõululaupäeva varahommikut.

Ent kell 6 hommikul pommitamine kordub. Säälpool nagu kardetakse, et rahulikud elanikud vahepääl oleksid võinud tukastuda.

Soomusrongid kogu aeg on ärkvel, eesotsas oma ulja juhi kapten Anton Irvega. Nad on valmis kõigele, nad päälegi nagu ootaksid midagi — jõululaupäeval! Vaatamata veedetud unetuile öödele, mil kogu aeg vaenlasega eesliinil varitseti teineteist, sülitades läbi tormi ja tuisu vastamisi näkku tuld ja terast...

Soomusrongid on ärganud. Tapa liiklemiskohti ja teid valvavad patrullid toovad rongile kinnipeetud kahtlasi isikuid. Üks neist oli oma vabastamiseks pakkunud rahagi... Miks? On ta spioon? Midagi salapärast ja sünget hõljuks juba varahommikul Tapa kohal.

Säälsõidab välja julgena, löögivalmina esimene soomusrong kapten A. Irvega. Narva sihis, aleviku taga, üle silla metsa vahel oli öösi nähtud tulesid, tuli kontrollida, mida sääli tehti. Väljasaadetud patrullid vaatavad tee üle. Ja edasi metsavahele jõudes avavad äkki soomusrongi kuulipildujad tule — kahele poole... Kardeti, vahest vaenlane on end siia peitnud ja varitseb. Ent — siin teda polnud. See oleks läinud talle ka kalliks maksmaks. Päälegi oli ta soomusrongide käest juba küllalt saanud õpetust.

Kahelt poolt Tapat kajab kahurite mürin — ja šrapnelle ning granaate sajab alevi pääle, — maja-

desse, jaama ette, jaamahoonesse, roobastele, soomusrongide vahele. Jõululaupäeva eelööl olid nad patareid edasi vedanud ja võtsid Tapa nüüd risttule alla. Üks nende patarei asub nähtavasti Torma külas, kust Tapa on nagu pihu pääl...

Kaks šrapnelli tabavad jaamahoonet, purustades selle katust ja aknaid. Granaat on lennanud läbi seinte, milles nüüd suured augud. Veehoone kohal roopale on langenud granaat ja lõhkedes purustanud suure tüki roopaist.

Esimese soomusrongi kahur vastab, kuid ainult harva. Tuisk summutab ees vaatepiiri. Ja oleks nagu tunne, et siin vaenlane sedapuhku võidutseb. Las' ta siis pidutseb oma tule rõõmu!

Soomusrongid tõmbuvad veidi tagasi. Neist esimene peatub veepumba kohal ja siit avab juba julgemalt tule vaenlase sihis. Äkki kõik muutub vaikseks, nagu enne äikest. Soomusrong sõidab uuesti jaama ette.

Tänavail rahvas pääseb valla märgatav paanika: joostakse tagasi, nagu alevisse tungiva vaenlase eest. Osutus: hirm äratas vaid ettekujutuse nägemusi. Punane hirm kummitas Tapa rahulikke elanikke.

Pääle lõunat — vaenlase pahempoolne patarei avab uuesti tule. Granaadid langevad esiti küll kõrvale, kuid pikapääle neid sajab otse ka rongi ümber. Varsti pommitavad Tapat juba kolm vaenlase patareid. Jaama esine on tules. Üks granaat lõhkeb otse soomusrongi kõrval, mille killud külvavad üle ühe selle vaguni. Meeskond satub lõpuks ärevusse. Neist üksikud tulevad kapten A. Irve juure, kes rahulikult seisab rongi kõrval ja jälgib vaenlase marutuld, ja lausuvad, et rong tõmmatagu tagasi...

„Mina ise tean, mida teen!“

Ja julge päälisk seisatub ikka veel rongi kõrval: tal pidi kahju olema jõululaupäeval maha jätta Tapa, veel üks linn jätta pühiks vaenlase kätte...

Granaadisadu muutub üha ähvardavamaks.

Siis annab Irv signaali: tagasi! Nüüd asub ägedasti vastu pommitama ka soomusrongi kahur. Paar kilomeetrit umbes saadab rongi ikka veel tabav vaenlase kahurtuli. Siin nende tulejuhtimine oli eeskujulik. Tapal töötasid nähtavasti hästi äraandjate või salaluure silmad. Mida küll tundis sääljuures kapten Irv?

Õhtuks jõuab rong Lehtsesse.

Tapa on seega langenud! Jõululaupäeval! Müri-seva kahuritule all, mil läbi tuisu ja tormi helkis vaid tulesälvatusi, mil vaatepiir oli mähkunud sajusse, mil vaenlase tormine kahurtuli külvab üle isegi kartmatud soomusrongid terasrahega. (Järgneb.)

Beduiniid tõukasid raskelt magavat Marekit, kuid korraga nad nähtavasti otsustasid teda mitte võtta kaasa ja saatsid Fadii minult küsima, kas ma ei taha jääda sija koos vanamehega. Olin juba nõustumas, kuid ärganud Marek ei tahnud sellest kuulidagi, et maha jääda. Ta kutsus mind oma juure ja palus mind tun- givalt jätta tema vana sõbra juure. Ta tõendas, et jään sija väljaspoole igasugust hädahõhtu.

„Vaenlased, härra, palju, palju! Võivad tulla sija! Paremlahkuda!“

des: „Minu küsimusele, mis juhtunud, vastas ta lõõtsu-“

„Teele! Teele! Tõuske!“

fooksis ta tagasi ja karjus kaugusest: Fadi tõusis ja läks neile vastu. Kuid minuti pärast kuulsin nende kaamelite lõikavaid häälitsusi. Pik- k Fadi tõusis ja läks neile vastu. Kuid minuti pärast

Siis tulid veel mingisugused inimesed kõrvest — Siis tulid veel mingisugused inimesed kõrvest — vaid, et jutt oli Velad Sijamani suguharust.

Tõised viis reisikaaslast, koos mõnede sõpradega, ärevalt valdesid millilegi üle keskööni... Mõistis- in tulid alles hilja õhtul. Nad istusid minust eemale ja ja teravalt jäi mulle mällu mu esimeset kõrveräna- järgnevast kahest kuust — lihtsalt mitte midagi.

Hara oasi õhtu-cha pilt on vilmane, mis selgelt kahe kadunud saatusest. Hara oasi õhtu-cha pilt on vilmane, mis selgelt kahe kadunud saatusest. Hara oasi õhtu-cha pilt on vilmane, mis selgelt kahe kadunud saatusest.

daagi ei olnud, sest kõik olid läinud külla, et kuulida

väina; 1616 *Baffin* Baffin'i väina; 1818 ja 1829—34 *John Ross* magnetilise põhjanaba 1831; 1819—26 *Parry* (4 retke); 1845 *John Franklin* (†), 1851 *Mac Clure*, 1860—61 *Hayes* Smithi väina; 1860—62, 1864—69, 1871 *Hau* (†); 1875—76 inglise ekspeditsioon *Nares*'i juhatusel (83° 20' saadik); 1888 *Fridtjof Nansen* suuskadel läbi Gröönimaa; 1898—1902 *Rob. Peary* (84° 17' saadik), 1906 87° 6' saadik saabus 6. apr. 1909 põhjanabale; 1903—06 *Roald Amundsen* avastas loodeväila (laevasõidutee).

b) Euroopa ja Aasia põhjapoolses osas; 1633 *Wil- loughby* leidis Novaja Semlja; 1596 *Barent* ja *Heemskerck* Teravmägedes; 1827 *Parry* 82° 45' saadik; 1878—79 soom- lane *N. E. A. Nordenskjöld* avastas kirdeväila, purjetades Vega laevaga Aasia põhjapoolsel osal; 1895 *Nansen* 86° 13' saadik; 1900—02 *Toll* (†) Uues Siberis.

c) Lõunapoolsed nabamaad: 1841—42 *James Ross* avastas tulemäed Erebus'e ja Terror'i 78° 10'; 1894 *Borchgrevink* Viktooriamaa; 1901—03 *Scott*'i ekspeditsioon 82° 17'; *O. Norden- skjöld*'i ekspeditsioon ja shotlase *Bruce*' ekspeditsioon; 1909 *Shackleton* († 1922) 88° 23'; lõunanabale tuli *Amundsen* 14. dets. 1911 ja *Rob. Scott* (†) 18. jaanuaril 1912.

Lennukiga pääsis *Amundsen* 88° 30' põhj. l. 1925, *Richard E. Byrd* 1926 põhjanabale ja 1929 lõunanabale ja 1926 *Amundsen* ühes *Ellsworth*'i ja *Nobile*'ga õhulaeval „Norge“ Teravmägedest üle põhjanaba Aljaskasse. Hukkus a. 1928.

Kirjandust: *Sven Hedin*: Poolusest pooluseni I (Nanseni, Shackletoni, Amundseni j. t. avastused). II Uue Maailma avastuslugu (Kolumbus, Fern. Cortez j. t.). *Ant. Pigafetta*: Esimene teekond ümber maailma.

Minu vastas istus noor *Mehmed Said* ja puhastas Hiivaga püssi. Päale tema mu reisikaaslastist enam ke- nägu.

vanale sõbrale, ja loojuv päike valgustas ta nutetud Ta poolpimedad silmad vaatasid sügava murega oma päa oma põlvedele. See oli Mareki lapsepõlve sõber last, kuhu olime jõudnud, istus ta juure ja võttis ta minu suureks rõõmiks. Vanamees, küllalaelanik, asu- kaks annust mortiumi oma reisipäteegeist, ninus ta tanud ühelegi küsimusele. Aga kui pistsin talle suhu Alui ta kana oigas, viskles küljelt-küljelt ega vas- sid surmakannatustist.

kus silmad vahasel näol ja tõmblevad huuled kõnle- Marek oma õlgkõtil. Valus oli temale vaadata — au- Minu kõrval lammas hiikumatu ja kõveras vana nud meid kolmsada kilomeetrit kõres.

ning tõin viigimarju neile imelisele elajale, kes kan- Hid. Aegajalt tõusin ja silusin halle sametisi kaelu- Meie juures lebasid jõudetud ja toidetud kaame- maitsevamad kõigest maailmas.

päräsena, nagu vana vein, ja värsked viigimarjad olid kõrves, vaatamata kibedavõitu kõrvalmaigule, suure- pärast mäda ja haisevat vedelikku, mida olime jõonud Labipaisiva allikavee esimene lonks tundus mulle puid.

Jul valendas mingi kalmu-kabeli kuppel keset oliivi- Ind orus, laikisid päikeses allika veed ja lähedasel kal- de mustav rohe, kirendasid herdaits värves moonipõl-

MAAKERA MÕÖDUSUHTEID.

Ekvaatori läbimõõt	12 756 776	m
Maakera telje pikkus	12 713 818	m
Ekvaatori raadius	6 378 388	m
Ekvaatori pikkus	40 070 368	m
Meridiaani pikkus	40 003 423.04	m
Rööbikukraadi pikkus ekvaatoril	111 307	m
Rööbikukraadi pikkus troopika ringidel	102 129	m
Rööbikukraadi pikkus polaarringidel	44 508	m
Rööbikukraadi pikkus poolusel	0	m
Maakera pindala	509 950 714	km ²
Maakera maht	1 082 841 315 400	km ³
Maakera raskus	5690	triljonit tonni
Maa kaugus päikesest	149 471 000	km
„ „ kuust	384 416	km

KÜMME KÕRGEIMAT MÄGE.

Mägi.	Mäestik või maa.	Kõrgus meetreis.
Mount Everest	Himalaja	8 880
Godwin Austen	Karakorum	8 620
Kinchinjunga	Himalaja	8 580
Dhaulagiri	„	8 180
Dupleix	Tiibet	8 000
Mus-tag-ata	Pamiir	7 860
Tiretshmir	Hindukus	7 750
Ullug-mus-tag	Kuen-lun	7 720
Nin-tschen thang	Transhimalaja	7 300
Gaurisankar	Tiibet	7 140

KÕRGED MÄED. Mt. Blancile tõusis esimesena Dr. Picard a. 1786. Suurima kõrguse, 7498 m, on saavutanud Louis Savoye a. 1909, tõustes Karakorum tipule.

Lamades õhtul oasi sahisevate palmide all, tund-
sin erilist mõnu. Mu väsinud liikmed lõpuks puhka-
sid. Näkku puhus järe tuul, kuna ümberringi palmi-

VIIES PÄÄTÜKK

Hara oas.

alla ja näha avarat tasandikku roheliste täppidega —
vaest Marekit. Sõitnud lähemale, ma võisin vaadata
kes hüpanud kaameliit ja nähtavasti samas abistasid
Kaugel ees silmasin beduunide tiliukesi kogusid.

legendik katkes horisondil tumeda viiruga...

lõpeldi muutus tasasemaks ja liivas leidus kive —
ja vaatasin ringi: liivamägi tõesti laskus madalamale,
samm muutus kiiremaks, ühtlasemaks. Tõstsin pää

Mu kaamel tundis seda: ta väsinud, kindlustu-
püüdmatu, määramatu, mis tuli kuumast kaugusest.

Korrata puudutas mind miski õige tasa, miski
ted...

tasid mingisugused häälid... Silmis keerlesid lü-
pidada teisestega samm ja kõrvus helisesid ning sosis-

seda istusin otsekui kangestunudit sadulas, ei suutnud
võitel kannatasin kõhn ja kõigi liikmete valu. Pärast

Vimasel päeval mul oli eriti paha. Mitme tunni
hoides pisut mäda vett.

Süta ma enam ei võinud, jõin ainult nina kinni
sõitu laagrist.

ükski neist saanud suutäit vett pärast meie välja-
samalt kajas kõres. Pääle kahe noore kaameli ei ole

de kuri, rahulolematu, kaebav häälitsemine üha hirm-

MANDRID JA MERED.

Maakera pindalast, mis on 509 950 000 km², on
enam kui veerand osa maad, nimelt 149 700 000 km²
(29.4%), ja ligi kolmveerandit, 360 250 000 km²
(70.6%) vett.

MAAILMA RAHVAARV.

Üldsummas elas maailmas 1921. a. kokkuvõtete
järgi 1 820 miljonit 341 242 inimest, 1929. a. andmete
järgi 2 000 000 000 inimest.

On arvestatud, et maa võib elatada ligikaudu
6 000 000 000 inimest. Kui rahvaarvu kasvamine kes-
tab senises tempos, saavutab inimkond selle arvu
umb. aastal 2100.

TULITIKKUEDEST. Maailma tulitikutarvitus
on praegu aastas umbes 90 000 000 kasti, millest iga-
üks sisaldab 1000 karpit ja iga karp 50 tulitikku. Selle
varanduse hulga väärtus on umbes 200 000 milj. dol-
larit ehk ümmarguselt üks miljard krooni. Meetri
pikkusest, 20 sm paksusest haavapakust saab 12 350
tulitikku. On välja arvutatud, et inimesed tarvita-
vad igas minutis 3 000 000 tulitikku.

MAAILMA SUURIM KADAKAS kasvas Kar-
jala maakitsusel (Laadoga ja Soomelahe vahel). Selle
vanadus oli 150 aastat ja kõrgus 13.76 m. Tüve jäme-
dus (ringmõõt) oli 60 sm.

Eestiski on üks kadakas palgiks kasvanud.
See on kuulus Rootsi kuninga (Karl XII) kadakas
Läänemaal, Haiba asunduse väljal. Ta on küll poole
lühem Karjala kadakahiiglasest, kuid ringmõõdult
(umbes pool meetrit) ei jää ta sellest suurt ühtigi
maha.

Noor Mehed Said ratsutas ette, hüppas kaame-
lilt ja vaatas üle kurtistiku ääre. Arvatavasti püüdis
ta jõuda selgusele, kas ei ole näha kusagil inimajagi.
Marek astus mu juure ja võttis mu käest ratsuti.
Täna oli ta näost pisut parem, kuid käsi, milllega ta
näitas oru suunas, oli nii kõhn, et näis läbipaistvana.
„Sääl all me mõlemad võime puhata, oh, raamatute
isa. Sa kannatad — nagu on sul hall kui kiivi. Seda
orgu mööda läheb tee lõunapoolseisse oasidesse. Sita
tuleb kogun Velad Sillmani suguharu, mitusada meest

vamerd.
mis sarnles hambuliiste äärjoontega saarele keset lü-
dikul, peatusime koiduvalgel ühe teise oasi lähedal,
Jätstme oma laagri ja ratsutanud kõrve mägitasaan-
tümber.

Mul oli nii halb, et vaevalt taipasin, mis sünnib mu
mikul määrasin oma haigusseks desinteeria (kõhutõve).
minuti pärast sai mulle selgeks, et olen haige. Hom-
tama oma enesetunnet vastiku hirmu arvele. Kuid vie
tundes pooleldi viha ja häbi, kaldusin peagu kirju-
hakkasid värisema ja laubale ilmus külüm higi. Alul,
Kui seda tegin, tundsin lõikavat valu kõhus, jalad
Ja läksin saduldama oma kaamelit.

oh, Marek!
ma sõpru, kui tumenevad pilved nende päade kohal,
sinna, kus ei ole hädahõutu. Ma ei ole harjunud jät-
„Ma ei jää hädahõutusse kohta, kui sina lähed
Rahil hüüdu, aga ei saanud teisiti vastata:

Tundsin sootu vastupidist julgusele, kui kuulsin

Ameerika: Umbes a. 1000 tulid normannid Labra-
dorile. Kristoffer Kolumbus (itaal. Co-
lombo, hisp. Colon) sünd. 1456. a. Ge-
nuas, purjetas 3. aug. 1492 Palosest An-
daluusiast välja, leidis 12. okt. Quana-
han'i, 28. okt. Kuuba, siis Haiti. Teisel
retkel 1493—96 ta tuli Jamaika'le ja
Portorico'sse. Kolmandal retkel 1498—
1500 ta leidis Lõuna-Ameerika mandri
Orinoco jõe juures. Neljandal retkel
1502—04 ta purjetas Kesk-Ameerika
mandrile.



Kristoffer Kolumbus

Muid retki: 1497 Giovanni Caboto leidis Põhja-Amee-
rika; 1500 Pedro Alvarez Cabrak leidis Brasiilia; 1513 Bal-
boa läks üle Panama maakitsuse; 1515 Solis La Platal;
1519—21 Ferd. Cortez vallutas Mehhiko; 1520 Ferd. Magal-
hâes purjetas ümber Lõuna-Ameerika (esimene retk ümber
maailma); 1526—34 Franz Pizarro vallutas Peruu; 1535 Al-
magro tuli Tšiili; 1609 Hudson Põhja-Ameerikasse; 1741
Bering Ameerika loodetipule; 1868—76 Wilh. Reiss ja Al-
fons Stübel (Kolumbiasse, Ekuador'isse, Peruu'sse ja Bolii-
via'sse).

Austraalia: 1605 Quiros Tahiti'le; 1606 Torres Tor-
res'i väina; 1605 tulid hollandlased Aust-
raalia mandrile (Uus Hollandi); 1642
Tasman avastas Vandiemeni maa ja
Uue Meremaa; 1768—79 James Cook (†)
uuris saarte rühmi; 1844—48 Ludw.
Leichhardt (†) Põhja-Austraalias; 1861
Burke (†) ja 1862 Stuart kulgesid Aust-
raalia lõunast põhja.



James Cook

P o l a a r m a a d: a) Ameerika põh-
japoolses osas: 983 normandlane Erik
avastas Gröönimaa; 1587 Davis Davis'e

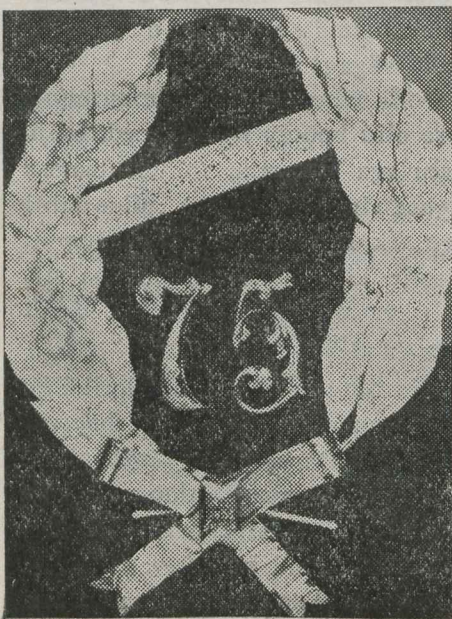
75-aastane noorur

Jooni A. Läte elust ja loomingust

Möödunud pühapäeval pühitseti noortele armsaima ja tuntuima helilooja Aleksander Läte 75-aastast sünnipäeva. Rahvusliku heliloojana raiub A. Läte oma nime suurte kuldsete tähtedega eesti muusikajaloo raamatusse. Seepärast pühitses tema 75 a. sünnipäeva kogu eesti rahvas. Allpool toome mõningaid andmeid tema elukäigust, loomingust, juubelist, ja meie lehe toimetusliikme vestluse lugupeetud hõbepäise juubilariga.

On möödunud Aleksander Läte juubel. See on olnud mitmeti esmakordne. Pole senini keegi teine eesti muusikailma tegelasist saanud nii suurte ja rohkearvuliste austusavalduste osaliseks. Esmakordselt Tartu ülikooli ajaloos on meie akadeemia avaldanud oma kõrgemat austust ja lugupidamist muusikailma tegelasile, valides helilooja Aleks. Läte tema üldkultuuriliste teenete eest audoktoriks. Edasi on juubilar austanud paljud tähtsad asutised ja muusikaseltsid, valides ta oma auliikmeks. Nii on valinud juubeli puhul ta auliikmeks: Tallinna Konservatoorium, Tartu Kõrgem Muusikakool, Tallinna ja Tartu Meeslaulu Seltsid, Tartu Akadeemiline Meeskoor, Helikunsti Selts ja p. t.

On kaunis nääriliku taliilm, kui



sammunud Emajõe kallastel asuva Taaralinna päätänaval, et küllasta-da Eesti muusikailma suurvaimu — A. Lätet. On parajasti hoogne juubeli pühitsemine lähemate sugulaste, tuttavate ja tööliste keskel, kui satun juubilariga muugavasse kodusse. Varsti ilmubki hõbejuukseline helilooja, ja meie vahel toimub järgmine vestlus:

„Milliseid peate oma õnnestunumaiks lauludeks?“

„Meeskooridele loodud „Pilvedele“ ja „Unenägu“. Neis on kooril võimalus avaldada oma võimsust.“

„Missugused on Teie meeldivad ja üllatusrikkamad juubelingid?“

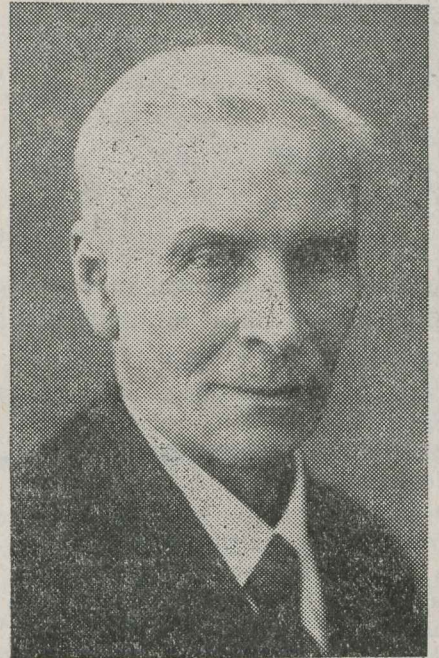
„Need on kõik ühesugused armad.“

Meenub, et juubilar on suvel Tartu agaramaid ja järjekindlaid tennismängijaid ja ujula küllastajaid, seepärast küsin:

„Kas spordite ka talvel?“

„Käin igal nädalal linna XV algk. saalis õpetajate ja ülikooli õppejõudude grupis võrkpalli mängimas.“

Siis viib alati südamlilikult naerata hõbepäine juubilar mind ruumi, kus asuvad tema kingitused ja õnnesoovid. Siin näen palju mitmesuguseid nägusaid auaadresse, loorberipärgi jne. Eriti hakkab silma nägus hõbepärg, mille keskmisest mustast sametväljast käib üle hõbedane lint, millele graveeritud A. Läte poolt komponeeritud



viisi noodistik ühes sinna juure kuuluvate M. Veske sõnadega: „Minu isa ütles mulle: prii on jälle meie maa.“ Pärja keskel on kuldsete tähtedega „75“ ja allpool kuldsete paelad sõlme seotuna, millel tekst:

„Aleksander Lätele — 12. jaanuaril 1935. a. Tartu Kõrgem Muusikakool ja Helikunsti Selts.“

Sirvisin tohutut hulka õnnesoove. Õnnitlenud olid Riigivanem K. Päts:

„Palju õnne ja tervist 75. sünnipäevaks!“

Pääministri asetäitja K. Einbund: „Südamlikult tänades kõige ilusa eest, mis Teie annud Eestile oma pikal tegevusel, palun võtta vastu Teie tänasel sünnipäeval minu suurim austus ja tervitus.“

Haridusminister N. Kann: „Palun võtta vastu minu paremaid tervitusi ja lugupidamise avaldusi 75. sünnipäeva puhul.“

Piiskop H. B. Rahamägi abikaasaga: „Aupäeval rohkesti õnnistust soovivad.“

Tahan lahkuda, sest juubilar peab ruttama visiidile Riigikohtu esimehe juure. Helilooja külalislahkus ei luba seda, vaid mind kstitatakse enne pidu-maiustustega.

Enne lahkumist lugupeetud juubilar kirjutab väikese pühenduse meie noortele. See külaskäik jättis kestvalt kaunid ja meeldivad mälestused, ja ma arvan, kogu luge-

*Orgu ja gu
muusikalise võistluse
noorte hingel
H I - 35. Läte*

jaskond ühineb minuga, kui soovin kõigi noorte nimel tulihingelisele heliloojale: „Palju aastaid!“

A. Läte muusikalise arenguloost teame, et tal muusikaanded ja muusikahuvi juba õige varakult ilmnud. Kõneldakse, et ta juba 8-aastaselt „tõmmanud viiulit kas või pooleks.“ Tema loodud laulud on olnud sisukad ja haaravad piilaulud, mis suuri rahvahulki on väärtustanud. Kes meist ei tunneks näit.: „Kuldrannakese“ kaasakiskuvat viisi. Seepärast on ka algk. õpilastele korraldatud ankeedis õpilased seadnud oma armsamate viisiloojate seast esikohale A. Läte ühes Miina Hermanniga.

„Muusikud on surematud,“ ütleb üks tarkussõna. Olgu ka A. Läte ja tema looming surematu ja ununenematu noorte keskel, kes janunevad päikese, kõige kauni ja ilusa järele.

Elav huvi noorte-loomingu võistluse vastu

„Õpilaslehe“ toimetuse kuulutas eelmises lehes (nr. 12) välja noorte-loomingu võistluse lühijuttudele ja luuletustele. See on tekitanud elavat huvi meie lehe lugejaskonnas ja kogu õppivas noorsoos. Toimetusele on saabunudki juba mõned võistlustööd. Hindamiskomisjoni valikul teeme nende avaldamisega algust järgm. numbris. Tutvuge kõik eelmises nr. avaldatud võistlustingimustega ja alustage osavõtmi-seks vajalikkude eeltöödega. Ja kui vaja, küsige nõu ja abi oma õpetajailt.

Ühtlasi teatame veel, et iga võistleja võib osa võtta ka mitme tööga, kuid mitte enam kui 5-ga.

Talitus on praegu kibedasti ametis huvitavate auhindade hankimisega, ja tahab kaasa aidata, et kõigi töö ka väärilist tasu ja hindamist leiaks.

Soovime kõigile „Jõudu tööle!“

MIS MULLE MEELDIS „ÕPILAS-LEHES“.

Kõige rohkem meeldis mulle teie ajalehe järjekindlalt ilmuv väljalõigatav teaduslik osa (Elavate olendite ajalugu, Maa ilma suurimad pikksilmad jne.). Põhjus: minule oli sääl palju uudset ja huvitavat, ja leian, et see osakond on teie lehes kõige parem õpilase mitmekülgse teadusliku harimise mõttes. Veel meeldis mulle oma anekdootilise sisu poolest lugu: „Kass Petseri kloostri maa-alustes käikudes.“

Tallinnas, 12. I 35.

A. Arder.

Keda mälestame

21. JAAN.: Kirj. Carl. Wilh. Freundlich'i 63. surmapäev.

22. JAAN.: Rootsi kirj. Aug. Strindberg'i 86., prantsuse matem. ja füüsiku André M. Ampère'i 180. ja saksa kirj. G. E. Lessing'i 206. sünnip.

24. JAAN.: Saksa kirj. E. T. A. Hoffmann'i 159. (eesti k. ilm. „Aamissepp Martin ja tema sellid“), eesti riigimehe Jaan Poska 69. sünnip.

K. Flammarion

Lõpmatuse lainetel

Kui veeretati kivi mu hauakambri avausele, siis Päike oli juba kustunud oma purpurkiirtes. Nägin läikiva Capella, mis säras puhtas ja heledas valguses. Siis unustasin uuesti Maa ja alistusin mind imestavalt võluvale Capellale. Kihutasin tema juure kiirusega, mis ületas tunduvalt valguse oma.

MAAILMA AJALOO TAGASIKÄIK.

Mõne aja möödudes igatsesin uuesti näha Maad. Tähelepaneliku vaatlemise tulemusena nägin poolsaare, mis hallika kolmnurgana tungis Musta merre. Lääne rannikul eraldasid sõjaväed, mis koosnesid mu maapäälseist vendadest ja kes tapsid teineteist ägedas metsikuses. Hakkasin mõtlema sõja barbaarsusest ja tundsin suurt kurbust, et Krimmi selles nurgakeses oli langenud 800.000 inimest... Ja pilved katsid mu eest Euroopa.

Olin Capella ja Maa vahel. Veidi aja pärast vaatasin Pariisi ja imestusin, nähes, et ta tänavail keeb inassulaine. Tähelepanelikumalt vaadates nägin bar-

rikaade. Minu ees olid juuli päevad aastast 1848! Mu mõistus püüdis jõuda selgusele, kuidas oli see võimalik, et nägin 1848. a. sündmusi päälle 1854. a. omi...

Varsti pärast seda nägin Pariisi suurel pidupäeval. Paks punapõseline kuningas sõitis uhkes töllass üle Uue silla. Valgeis riideis noored tütarlapsed seisid kõnniteil. See oli arvatavasti Bourboonide tagasitulek Prantsusmaale.

Ma mõistsin võimalust näha minevikku vajunud sündmusi, kuid näha sündmusi tagurpidi järjekorras, tundus mulle vägagi fantastiline.

Mandri üldvaade oli vahepeäl palju muutunud. Pariis, Lion ja Havre olid hoopis teissugused, palju väiksemad. Sellevastu aga Versaille oli nähtavasti oma suuruse ja hiilguse tipul. Minu ees rullus lahti Prantsusmaa ajalugu, kuigi sündmuste tagurpidi järjekorras. Vabariigile järgnes izevalitsus ja siis feodaalkord. Bastille terrassil nägin Louis XI. Veidi hiljem nägin leegi, mis neelis Orleani neitsi.

Pärast seda, kui olin olnud seitsmenda ristikäigu tunnustajaks, nägin kolmanda ristisõja, kus habeme tõttu tundsin ära Friedrich Barbarossa. Järgnes esimene ristikäik. Olin Prantsusmaa ajaloo vanimate sündmuste päältnägijaks. Pariisi enam ei olnud, Seine voolas rahulikult rohtunud kallastes.

Tsivilisatsiooni keskus oli kandunud lõunasse. Nä-

Koolid ja koolikooperatiivid!

Nõudke

Nõudke

A-S

A. BRANDMANNi

Kakao — shokolaadi — kompveki tehase saadusi

Tarvitage A-S. BRANDMANN'i tehase saadusi. Tehase saadused üle maa müügil igas suuremas koloniaal-maitseainete äris.

Tehas ja peakontor: Tallinn, V. Tartu mnt. 4/6

Osakonnad: Tartus, Ülikooli tän. 36; Rakveres, Turuplats 2

gin Rooma tema keisriteaegses hiilguses. Hiljem aga olin Vesuuvi tulemõllu tunnistajaks, kus hävisid Herkulanum ja Pompeij.

Ja siis nägin Julius Caesari laiba tuleriidal. Caesarile järgnes konsulite aeg ja siis Latium. Nägin, kuidas Egiptuse orjakari ehitas püramiide. Gallia (praegune Prantsusmaa) oli kaetud soodega, ja elanikud sarnlesid Okeania saarestiku metslasile. Minu ees oli kiviaeg...

Hiljem nägin, et looduse valitsemine läks üle hiigeltõulisile ahvidele, karudele, lõvidele, hüäänidele ja ninasarvikuile. Lõpuks saabus aeg, kus mu silm ei tabanud enam sel taevakehal inimest, olid kadunud igasugu jäljed, mis võisid kõnelda inimsoo olemasolust. Planeet oli muutunud tulivedelaks metallkuuliks, mis hõljus metallises auras. Päikese valgus ei suutnud enam ületada planeedi oma ja mulle oli selge, et peatselt saabub planeedi hukumishetk ja ta sulab ühte päikese atmosfääriga.

Maailmalõppu ei õnnestu näha igapähe. Sellest mõttest sattusin ekstaasi ega suutnud tagasi hoida hüüdu: „Siin ta siis on, maailmalõpp!”

„See ei ole lõpp, — ütles mulle mingi sisemine hääl, vaid algus, Maa algus. Sa nägid Maa ajalugu, kusjuures kihutasid planeedid eemale kiirusega, mis ületas valguse oma...”

Selle tõe leidmine ei mõjunud mulle kaugeltki rabavalt, sest sündmuste peensused olid minus äratanud vastava oletuse.

PAHUPIDI LAHING.

Võtan näiteks Vaterloo lahingu. Niipea kui silm leidis lahinguvälja, nägin esijoones laipade virnu, surma õudse lõikuse. Läbi udu nägin Napoleoni, kes hoides suukõrvalt ratsut, lähenes lahinguväljale vähjakäiku, s. o. tagurpidi. Samuti teda saatvad ohvitserid. Mõned relvad avasid juba tule. Kodunenud sündmuspaigaga, märkas, et langenud sõdurid tõusevad uuesti ellu, hüppavad jalule. Sõdurid ärkasid tervete ridadena ja peagi oli nende hulk võrdlemisi suur. Koolnud hobused järgnesid inimeste eeskujule, ülestõusnud hobuseile ilmusid kohe ratsanikud. Niipea kui paar-kolm tuhat sõdurit olid tõus-

nud ellu, rivistusid nad korralikuks rindeks. Mõlemad vaenulised väed lähenesid teineteisele ja algas verine taplus. Lahingu algades tõusid surnuist mõlemi poole sõdurid. Prantslased, inglased, preislased, sakslased, hannoverlased, belglased, — hallid sinelid, sinised, punased, rohelised, valged mundrid — tõusevad surnuväljalt ja astuvad lahingusse.

Kõige kummalisem oli aga see, et mida hoogsamaks muutus lahing, seda suuremaks kasvas võitlejate arv. Iga tabav mürsk äratas uued surnute virnad ja mehed astusid võitlejate ridadesse. Kogu pika päeva vaenulised väed peksid teineteist kartetšide, mürskude, granaatide, kuulide, täakide, püsipärade ja mõõkadega ja kui lõpuks lahing rauges, ei olnud kummalgi poolel ühtki surnut ega haavatut! Lõhki- sed mundrid olid iseendast korrastunud ja väed rivistusid kolonnidesse. Ja siis mõlemad armeed pikkamisi kaugenesid teineteisest.”

VASTUVOOLU AEGADE JÕEL!

„Ma ei suuda mõista seda nähet ja olen teile väga tänulik, kui selgitate selle põhjuse.“

„Peaksite taipama, sest teil on ju teada, et eemaldusin Maast kiirusega, mis ületas valguse oma.“

Alul kujutage ette, et teie kaugenete Maast kiirusega, mis võrdne valguse kiirusele. Sel puhul on kehtvalt teie silme ees Maa, nagu ta oli teie lahkumishetkel. Rändaksite nii tuhat või isegi sadatuhat aastat, jääks Maa ikkagi endiseks, nagu päevapilt, mis jääb muutmatuks, kuigi originaal on vahepeäl põhjalikult muutunud ja vananenud.

Kujutlege aga nüüd, et lahkute Maast kiirusega, mis ületab valguse oma. Mis siis sünnib? Te kihutate mõõda valguskiirtest, mis Maalt teele asunud enne teid, s. o. tabate vahetpidamata maailmaruumi lendavaid päevapilte kõigest sellest, mis sündinud maakeral. Kihutades valgusest kiiremini, kohtate teekonnal kiiri, mis lahkunud Maalt juba möödunud aastail ja kannavad niiõelda päevapilte, mis vastavad nende aastate sündmusile.

Rännates maailmaruumis kiirusega, mis ületab valguse, te järelikult tabate ikka vanemate ja vanemate aegade pilte. Sel teel võite liikuda aegade jõel vastuoolu.

56. SPIRAALMÕISTATUS.

1				2	3	4	5		
17				18	19		20		21
				31	32	33			
16	30				38		34		6
15					41				7
	29	37			42				
14	28		40					22	8
13							39	35	9
12	27			36					
	26	25			24	23			
					11				10

1—2 alev Viljandimaal, 1—4 teatud rahvatõu liige, 3—5 Eesti maadleja, 5—7 U. S. A. kõrgushüppaja, 6—10 tuntud eesti lühimaade jooksja, 8—9 teie, 10—13 ajalooline romaan, 10—11 naise nimi, 12—15 maitseaine, 14—17 merejumal, 16—19 mitte tuntud, 18—21 film troopika taustal, 20—22 tuntud kirjanik, 22—24 Inglise linn, 23—26 jõgi Inglismaal, 25—28 pagari-toode, 27—30 üks kolmest mõotest, 29—32 kuulus portselanivabrik, 31—34 geomeetiline kujund, 33—35 linn Taa-nis, 35—36 võõrapärane mehenimi, 36—38 kuulus kriminaaljuttude kirja-nik, 37—39 filminäitleja Ameerikas, 39—40 kollane — inglise keeli, 39—41 jõgi ja park Ameerikas, 41—42 lõpp-kõne, lõppsõna, näidendi lõpposa.

57. AASTAARVUDE MÕISTATUS.

0	0	1	1
1	1	5	5
6	6	6	7
7	8	8	8

Ruutudes antud numbrid nii ümber asetada, et ridade kaupa saaksime järgmised aastaarvud: 1. Eesti kuulsama kirja-niku sünniaasta, 2. Narva lahing, 3. Esimese „Postimehe“ ilmumisaasta, 4. Tuntud maalikunstni-ku sünniaasta.

Arvud õieti asetatud, saame ülalt vasakpoolsest ruudust alla parempool-sesse lugedes kuulsa helilooja sünni-aasta ja alt vasakult üles parempool-sesse lugedes Austerlitz'i lahingu võitja nime.

Võistleja J. Mölder.

58. KIRJANDUSLIK MÕISTATUS.

1, 2, 2, 3, 1, 4, 5, 6.
7, 5, 8, 9, 10, 5, 8, 11, 12, 3, 13, 12,
14, 15, 2, 5, 16.
2, 10, 17, 5, 9, 8, 18, 6, 2, 14, 10.
2, 13, 19, 13, 16, 20, 3, 8, 20, 21, 15,
9, 5, 19.

Igale numbrile vastab kindel täht. Iga numbrirea asemele asetada ühe eesti kirjaniku nimi ühes eesnimega. Kui nad õieti leitud, saame neid üks-teise all edasi-tagasi nihutades nende kohakuti asuvaist tähist soome kirja-niku, „Seitsme venna“ autori nime.

Võistleja Uno Kask.

59. MÕISTATUS.

1. Loom. 2. Keha arendamiseks va-jalik. 3. Muusikariist. 4. Järv P.-Tar-tumaal. 5. Vankri osa. 6. Kala. 7. Nais-soost isik. 8. Saar Sunda saarestikus. 9. Loom.

Leida sõnad antud tähendustega! Iga sõna on viietäheline. Sõnad õieti lei-tud, saame antud järjekorras nende esitähist ühe keele nimetuse.

H. Kroon.

MÄRKUSI: Tänaste ülesannete la-hendused saata toimetusele hiljemalt 27. jaan. Kõigil lisada oma nimi, vanus, aadress ja vastus küsimusele: mis meel-dis teile käesolevas numbris kõige roh-kem ning mis kõige vähem ja miks? Juba tänases mõistatusnurgas leiate mõned mõistatusvõistluseks saadetud mõistatused [autori nime ees sõna „võistleja“]. Mõistatusvalmistamise võistluste lõpptagajärjed järgmises „Opilaslehes“.

UUED AUHINNAD: Kõikide tä-naste ülesannete õieti lahendajate va-hel jagatakse 7 toredat raamatut.

LAHENDUSI.

35. Ristsõnad.

Ristread: 1. normeerima, 10. ora, 11. daatum, 12. odamees, 14. in, 15. rumal, 16. kese, 19. ah, 20. kelts, 21. dattel, 24. kk, 25. ulaan, 26. osavus, 28. isa, 30. tegu, 31. soku, 33. klassik, 35. sa, 37. Akaa, 40. piaster, 39. do.

Püstread: 1. Noored Kotkad, 2. ordu, 3. raamat, 4. edel, 6. raske, 7. it, 8. muiste, 9. amnestia, 13. mahtuvus, 17. elanik, 20. klassika, 22. Aksel, 23. elu, 27. agar, 29. sus, 32. okas, 34. sai, 36. aer, 38. at.

„Opilaslehe“ II võistluse lahendus

Parim vastus nr. 6 ilm. piltülesan-dele on järgmine: 1) papagoipõrnikas, 2) ninasarvikokassiga, 3) sigailves, 4) käbiloomrott, 5) oravrebane, 6) seebu-merihobu, 7) mesilanejaanalind, 8) an-tiloopkängurlõvi, 9) nokkelajaskaamel, 10) krokodillelevant.

Õieti lahendasid: H. Melts, E. Mõttus, A. Rull, E. A. Ojanurme,

36. VÕTMEMÕISTATUS.

Ruutudes: 1—17 „Isamaa ilu hoiel-des“, 18—26 Põltsamaa, 27—36 „Ladina köök“.

Võti: I Laidoner — Köster II Sagim — Nurmik III Amandus Adamson IV „Noor-Eesti“ — „Postimees“.

37. TÄHTMÕISTATUS.

Konstantin Päts, Jaan Tõnisson, Jaan Teemant.

38. JAH VÕI EI?

Kõik laused on valed peale viimase.

39. LEIA TUNDMATU.

Tundmatu arv on 50.

40. TÄHTMÕISTATUS.

1) Madrus, 2) ader, 3) Rootsi, 4) Tapa, 5) hobune, 6) achter, 7) Elva, 8) gümnaasium, 9) granaat, 10) edel, 11) rubiin, 12) tulu, 13) halb.

Esitähist saame Martha Eggerth'i.

41. SÕNAMÕISTATUS.

Tiiger.

ÕIETI LAHENDASID: Mõista-tused nr. 35, 36, 37, 38, 39, 41: H. Mikk, A. Mikk, P. Rauk, H. Tamdal, R. Reiter, V. Allast, R. Kongo, J. Kornfeldt, Kojuigatsus, E. Grossberg, A. Kerk, K. Pratkan, U. Kasemets, Kullisilm, A. Tevan, Winnetou, E. Hõim, P. Pärtelson, K. Jaanson, K. Maramaa, U. Printsman, H. Jürgenson, E. Simon, R. Nahkoi, W. Ruut, A. Kereman, K. Tambaum.

Mõistatus nr. 40: H. Mikk, A. Mikk, P. Ronk, H. Tamdal, K. Korb, R. Reiter, V. Allast, E. Ubar, J. Kornfeldt, Kojuigatsus, E. Grossberg, L. Orgulas, A. Kerk, K. Pratkan, U. Kase-mets, S. Koppel, A. Tevan, E. Ander-son, P. Tomson, Winnetou, R. Martin, P. Pärtelson, K. Jaanson, K. Maramaa, U. Printsman, H. Jürgenson, H. Kuul-bas, E. Simon, R. Nahkoi, K. A. Pulst, V. Ruut, H. Kereman, K. Tambaum.

AUHINNAD SAID: L. Orgulas, U. Kasemets ning E. Ubar kinopileteid „Moderni“ ja R. Kongo, A. Tevan, E. Hõim, H. Jürgenson ning K. Tambaum raamatuid.

H. Rütli, H. Teiter, Noorkotkas, K. Roosman, E. Saaren, E. Simon, J. Kruuse, H. Reisman, E. Sterk, J. Mets, R. Vellner, K. Pajupuu, K. Rebane, V. Allast, R. Permann, Laanemees, U. Printsman.

Auhinnad said: H. Melts, R. Vellner, J. Mets, E. Sterk ja H. Teiter.

Tegev ja vastutav toimetaja: M. Nurmik. Toimetuse sekretär: A. Tonska. Talitusjuht: A. Sagim. Väljaandja: K. k/ü. „Töökool“ Tellimishind postiga: 1 kuu — 20 s., 2 kuud — 40 s., 3 kuud — 50 s., aastakäik 1 kr. Raamat-ajakiri „Laste Jututuba“ ühes „Opilaslehega“ tellides maksab 3 kuud — 20 s., 6 kuud — 40 s., aastakäik (12 raam.) 75 s. — Kuulutuste hinnad: Kuulutuskül-jel — 5 s. mm., lehe ees — 10 s. mm., tekstis — 12 s. mm., teksti kirjaga 15 s. mm. — E. K. Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1935.